

mondo musica

Liviu DĂNCEANU

Tihna lui Enescu

Noțiunea de festival este sinonimă cu aceea de sărbătoare. În cazul nostru, o petrecere a muzicii. Un festin care, chiar dacă oscilează între cochetărie și provocare, se cade să degaje semnificații și funcții clare, explicite, precum și o însemnătate bine stabilită. În plus, un festival, prin caracterul său ocazional, nu trebuie să reprezinte doar un act de conveniență culturală, un factor de semnalizare și un agent de stimulare a memoriei artistice colective, ci și un indicator de lectură a creației consacrate ori a celei consacrabile și, până la un anumit punct, o cale de acces către substanța și, de ce nu, narativitatea unui proiect local sau global.

Grosso modo, în funcție de motivația, menirea, inerția, dar și de șansa lor, festivalurile muzicale se grupează în trei categorii: a) festivaluri miscelane, cum sunt, bunăoară, cele de la Lucerna sau Bregenz, structurate pe ideea de diversitate, de pluralitate conținutistică și particularizate de coabitarea unor varii table de materii, stiluri, tehnici, atitudini de pretutindeni și dintotdeauna; b) festivaluri de tip profil, cum sunt, de pildă, cele de muzică nouă ori, dimpotrivă, cele de muzică veche (renascentistă sau barocă), dar și cele dedicate unor corifei ai artei sunetelor (Festivalul „Wagner” de la Beirut ori Festivalul „Mozart” de la Salzburg), unei orientări estetice (Festivalul de muzică electroacustică de la Bourges) ori semantice (Festivalul de la Padova), sau, pur și simplu, unei idei abstracte ordonatoare; c) festivaluri circumstanțiale, cum sunt cele întemeiate pe ambițiile și generozitatea (atât de arbitrar uneori!) câte unui sponsor sau mecena, ce pun mai puțin preț pe cuprinsul reuniunii și mai multă osârdie pe rosturile filantropice ori pe lovitura de imagine ce presupune o demonstrație de forță și control într-un context deopotrivă sensibil și manipulabil.

Fatalmente, Festivalul „George Enescu” se înscrie în categoria manifestărilor de tip profil. Cel puțin din perspectiva titularității și denotațiilor inițiale. Or, în această situație există trei opțiuni posibile, identificabile cu tot atâtea paradigme sau toposuri logice pe care organizatorii decid să le înfieze și adapteze: 1) un festival axat eminemamente pe creația enesciană și, la rigoare, pe interpretarea acelor lucrări din literatura muzicală clasică abordate cândva de Enescu însuși în ipostaza de violonist, pianist sau dirijor; 2) un festival orientat pe muzica românească și cea aflată în siajul preferințelor estetice ale „orfeului moldav”, opusurile enesciene ocupând, firește, un loc privilegiat; 3) un festival eclectic, înțesat de capodopere, în care fiecare restituie într-o solemnă devălmășie ceea ce dorește ori ceea ce știe mai bine, inclusiv lucrări semnate de Enescu și chiar de compozitori români post-enescieni ori actuali.

Dintre cele trei variante, de la bun început a fost aleasă cea din urmă, preferință grație căreia un festival de tip profil s-a corcit cu unul de tip miscelaneu. Mai mult, dintr-un necesar text fundamental, muzica lui Enescu a devenit un frust pretext periferic. Așa s-a ajuns ca opusurile sale să se cânte la întâm-

plare, în absența unui program estetic ori după o metodologie care să le pună cu adevărat în valoare și, ceea ce este mai important, în circuit. Există, astfel, riscul real al rătăcirii în puzderia de titluri (arare ori conexabile, ignorând înșiruirea în baza unor raporturi de congruență și contiguitate) ori de nume (care de care mai sonore, dar, vai, parcă prea multe aflate la afeliul carierei). Ca să nu mai vorbim de faptul că marile orchestre, ansambluri, personalități solistice și dirijorale, ținând cont de adevăratul specific al festivalului, trebuie să insereze în economia concertelor lor măcar o piesă de Enescu. Orice refuz, reticență, mefiență devine inadmisibilă, fie și doar ca o condiție a unei gentileți și curtoazii funciare, dacă nu ca o expresie a profesionalismului imperturbabil. La o adică însă totul depinde de măiestria într-ale persuasiunii și diplomației de care sunt capabili organizatorii.

Nu sunt adeptul programărilor *en gros*. Absența de pe afișul festivalului a unor compozitori români importanți (preum Paul Constantinescu, Mihail Andricu) este mai puțin nocivă decât, să zicem, lipsa unei direcții recognoscibile, a unui sens în axiologia și gnoseologia manifestării, dar și în tactica de lansare a invitațiilor. (Ansamblul *Archaeus*, de exemplu, a propus pentru ediția din 2007 o perspectivă componistică asupra diasporei românești, din rândurile căreia, evident, vor absenta numeroase personalități, dar care va contura, sper, epura veridică a imaginii unui fenomen foarte interesant însă cu o exprimare mult prea discretă în peisajul vieții noastre muzicale).

Cât despre plasarea muzicii autohtone contemporane în subsolul sau pe acoperișul festivalului (a se citi în uvertură ori postludiu), așa cum se întâmplă de câteva bune ediții, aceasta seamănă cu un fel de bantustanizare a unei creații ce s-ar cuveni mai curând să indice o rațiune temeinică a ființării unei atare manifestări. Chiar dacă unele opusuri românești se mai strecoară în programele concertelor așa-zise vedetă, faptul nu poate oculta acea mentalitate păguboasă, contra-productivă și, nu mă feresc să spun, iresponsabilă prin care noua muzică românească, alături de cea internațională (cu toată prezența, altminteri salutară, a ansamblului *Intercontemporain*) este ținută într-o rezervă aidoma animalelor pe cale de dispariție. Ce-ar fi dacă această veritabilă discriminare ar înceta? Dacă Festivalul „Enescu” ar lansa comenzi unor compozitori renumiți din țară și nu numai? Ori dacă faimoșii interpreți, invitați cu eforturi și sacrificii considerabile din partea organizatorilor, ar fi stimulați să restituie câte o lucrare românească, de ce nu, chiar în primă audiere? Fără îndoială, Enescu însuși ar fi fost un pic mai mândru și mai tihnit.

Personalități băcăuane

Viorel Alecu

Acum nouă decenii, pe 14 octombrie 1917, se năștea, la Iași, fiul profesorilor Eliza (n. Dimitriu) și Ioan Alecu. O bună parte din copilărie și-o petrece în curtea Școlii Normale de Băieți din Bacău, unde tatăl său, în calitate de director, își avea locuința. Cursurile primare le-a urmat însă la Școala de Aplicație a Școlii Normale de Fete din Bacău (1924-1928), singurul bărbat în colectivul de cadre didactice fiind dramaturgul Ion Luca, titularul catedrei de religie. Clasele gimnaziale și cele liceale sunt continuate la Colegiul Ferdinand I din Bacău (1928-1936), unde printre profesori i-a avut ca îndrumători pe Alfred Klug (germană, traducătorul lui Ion Luca), Gheorghe Ionescu (franceză), Gheorghe Gavrilăscu (latină), Grigore Tabacaru și Ernest Stere (filozofie), Gheorghe Botezatu (științe naturale).

Coleg de clasă cu viitorul critic Alexandru Piru, s-a impus prin sârguință și conștiinciozitate, absolvind ciclul preuniversitar ca șef de promoție. Are preocupări literare încă din liceu, debutând în numărul din martie 1935 al revistei acestuia, *Năzuinți*, cu o recenzie la volumul „Mite” de Eugen Lovinescu. După o primă aventură ca student medicinist, se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Iași (1936-1940), în ultimii doi ani frecventând și cursurile Școlii Normale Superioare ieșene. Fascinat de personalitatea profesorului și criticului G. Călinescu, participă începând din 1938 la ședințele cenaclului „Junimea nouă”, mentorul său promovându-l ca recenzent la *Jurnalul literar*, în paginile cărui va redebuta, la 4 iunie 1939, cu o recenzie la volumul preotului C. Mătasă, „Movila haiducului”.

Deși ilustrul istoric literar vorbește în *Istoria* sa de „discretul și blajinul Viorel Alecu” ca de o speranță a criticii, ucenicul va fi silit de împrejurări să ia calea profesoratului. Înainte însă de a debuta ca profesor de limba și literatura română (secundar, limba latină) la Liceul Industrial Iași (1943-1944), viitorul romancier a mai urmat Academia Pedagogică București (1941), susținându-și examenul de capacitate în 1943. Avaturile celui de-al doilea război mondial i-au tulburat și lui existența, ajungând cadru didactic la Școala Normală „Carol I” din Câmpulung Muscel (1944-1945), localitate în care va reveni după un scurt periplu băcăuan, ca profesor la Liceul „Ferdinand I” (1945-1946), activând ca inspector școlar (1946-1948), ca inspector-șef (1948-1950) și apoi ca profesor la Liceul „Dinicu Golescu” (1950-1951).

În urma unui transfer neașteptat, la schimb cu o profesoară care, din motive de sănătate, avea nevoie de aer de munte, a fost numit director al Școlii Generale Nr. 67 din București (1951-1955). De aici a fost detașat ca redactor la *Gazeta învățământului* (1955-1957), revenirea la catedră făcându-se la Liceul Nr. 29 (1957-1958). După un deceniu de directorat la Liceul „Emil Racoviță” (1958-1967) a intrat în munca de cercetare, ieșind la pensie în 1982 de la Institutul de Cercetări Pedagogice. În această perioadă și-a susținut doctoratul cu teza *Opera literară a lui George Călinescu* (1972), confirmat de comisia superioară de diplome la 24 februarie 1973. Între timp, urmând pilda marelui său profesor, a publicat studii și articole în *Bacăul*, unde publicistic s-a afirmat începând cu 15 septembrie 1941, *Moldova, Ateneul cultural, România literară, Luceafărul, Ramuri, Convorbiri literare, Ateneu, Gazeta învățământului* ș.a.

Editorial a debutat în 1966, când a publicat, în colaborare cu Al. Piru și Vladimir Dogaru, *Literatura română. Manual pentru clasa a X-a de liceu* (Editura Didactică și Pedagogică), sub aceeași egidă și cu aceeași coautori publicând apoi *Literatura română. Manual pentru clasa a X-a de liceu și anul II liceu de specialitate* (1971) și *Literatura română. Manual pentru anul II de liceu* (1977). Tot la EDP vede lumina tiparului *Literatura universală. Manual pentru liceele de filologie-istorie, clasele a XI-a și a XII-a* (1981), de data aceasta în colaborare cu Cristina Ionescu și Gheorghe Lazarescu. Un rezumat al tezei de doctorat a fost publicat de Centrul de multiplicare al Universității bucureștene (1972), peste doi ani lucrarea văzând lumina tiparului, în întregime, la Editura Albatros.

Evenimentul se pare că l-a deranjat pe G. Ivașcu, directorul României literare, care și-a pus «toată șlehta de „dulăi” să mă latre», după cum mărturisea peste ani cel ce nu avea decât vina că îndrăznise să scrie și să publice o carte „despre Călinescu înaintea lui”. Notițele „anonime din publicații cunoscute sau obscure” au dus însă la epuizarea în mai puțin de o lună a celor 10.000 de exemplare, tiraj extrem de generos chiar pentru acea perioadă. Volumul *Curențe literare în literatura română* (Editura Didactică și Pedagogică, 1971), care a precedat cele două apariții, a fost urmat, la aceeași casă editorială, de *Studierea literaturii române în liceu* (1977), scrisă împreună cu Gheorghe Lazarescu, și, ca o aprofundare a cercetării impuse de susținerea tezei, de volumul *G. Călinescu și „Jurnalul literar”* (Editura Minerva, București, 1989). În volumele colective *Sinteze de literatură română* (Editura Didactică și Pedagogică) au văzut, de asemenea, lumina tiparului studiile sale *Natura și dragostea de la preromantici la Eminescu* (1982) și *Curențe literare la începutul secolului al XX-lea. Sămănătorismul* (1984). Ca prozator a debutat cu romanul *Împăcare* (Editura Junimea, Iași, 1985), urmat la apogeul carierei de un alt roman, *Ultimii ani* (Editura Corgal Press, Bacău, 1999).

Mai puțin răsfățat de colegii de breaslă și de oficialități – a beneficiat doar de un stagiul de documentare la International Sonnenberg Asociație (1-7 iulie 1986, Germania) –, scriitorul Viorel Alecu a trăit în ultimii ani cu nostalgia locurilor copilăriei în suflet, dorind să fie util până în clipa din urmă și să lase după el o dâră de lumină, punând prin ultimul roman o punte între generații și militând pentru revigorarea literaturii române. Așa cum a făcut-o, bunăoară, în cadrul întâlnirii de la revista *Ateneu*, când parteneri de idei i-au fost scriitorii Sergiu Adam și Vlad Sorianu, ori la revenirea pe băncile Colegiului Național Ferdinand și ale Școlii Normale „Ștefan cel Mare”, unde a dialogat cu elevii de azi ai celor două prestigioase instituții de învățământ băcăuane. Celei din urmă, de altfel, i-a donat, cu câteva săptămâni înainte de a se stinge, pe 27 mai 2000, la București, manuscrisele și 58 din valoroasele cărți ale tatălui său, din creația cărui a îngrijit volumul *Două studii istorice* (Editura Egal, Bacău, 2000).

Fie ca memoria discretului autor să dăinuie peste timp, iar editorii de azi să-l readucă în circuitul public măcar prin reeditarea celor două romane!

Cornel GALBEN